

Miasto Archipelag

Karakter
Kraków 2016

Książka Filipa Springera to finalna część szeroko zakrojonego projektu dokumentalnego opisującego życie mieszkańców 31 byłych miast wojewódzkich, które swój status utraciły w 1999 r. na mocy nowej reformy administracyjnej. Projektu czynnie współtworzonego przez studentów oraz mieszkańców miast. Efekt? Dość zaskakujący. Okazuje się bowiem, że – wbrew obiegowym opiniom – w mniejszych miastach można żyć na wielką skalę. Gdy mowa o byłych miastach wojewódzkich – od Koszalina po Krosno, od Suwałk po Jelenią Górę – pojawia się pewien schemat. Naj-

pierw, w 1975 r., awans na stolicę województwa, przyrost ludności, rozwój przemysłu, potem rok 1989, przemiana ustrojowa, prywatyzacja, upadek kolejnych fabryk, wreszcie rok 1999 i ostateczna degradacja, której efektem jest rosnące bezrobocie.

Maciej Robert, „Polityka”

Opis

M *miasto Archipelag* jest próbą sportretowania Polski prowincjonalnej i uchwycenia przemian społecznych, które zachodzą w naszym kraju. Grupa dawnych miast wojewódzkich wydaje się idealną przestrzenią dla takich reporterskich badań – nigdzie indziej bowiem zabarwiona nutą nostalgii przeszłość nie leży tak blisko dynamicznej terażniejszości. Filip Springer potrafi umiejętnie rozłożyć akcenty – uwzględniając zarówno architektoniczny kształt odwiedzanych miast, jak i przybliżając ludzi w nich mieszkających (tu dużą zaletą jest ich różnorodność, rozwarstwienie społeczne i zawodowe). Wraca do przeszłości tych ośrodków, jak i rysuje ich dzień dzisiejszy. Nie wyłania się z tego materiału (bo i nie mógł się wyłonić) jednolity obraz prowincji, niemniej

daje się zauważyć pewne prawidłowości – pierwsza reforma administracyjna dała na ogół impuls dla rozwoju niewielkim ośrodkom miejskim, kolejna zaś pogłębiła dystans między prowincją a dużymi aglomeracjami, spowodowała odpływ ludności do większych miast lub na emigrację. Dominujące wśród mieszkańców przekonanie, że sukces zawodowy można odnieść jedynie w większym mieście, chęć „wyrwania się” z lokalnych środowisk i zbudowania swojego życia od nowa gdzie indziej dużo mówi o kosztach cywilizacyjnych i ustrojowych przemian oraz mentalności Polaków. Fragmenty dokumentalne autor przeplata refleksyjnymi, które próbują dać nam coś na kształt syntezy – co jednak nie do końca się udaje.

Autor

Filip Springer (ur. 1982 w Poznaniu) – reportażysta i fotoreporter. Debiutował książkowo reportażem *Miedzianka. Historia znikania* – o mieście na Dolnym Śląsku, które przestało istnieć. Charakterystycznym rysem pisarstwa Springera jest łączenie historii ludzi

z pejzażem i otoczeniem architektonicznym, które zamieszkują (*Wanna z kolumnadą. Reportaże o polskiej przestrzeni*). Polskę powojenną portretuje Springer poprzez chaos powstałej w tych latach zabudowy, pisarz fascynuje się architekturą z lat PRL, czemu

poświęcił książki *Żle urodzone. Reportaże o architekturze PRL* oraz *Księga zachwyków. W 13 piętrach* reporter poszerzył pole swoich zainteresowań na okres międzywojenny, ukazując warunki mieszkaniowe

w tym czasie, co pozwala uniknąć mitologizacji okresu II RP. Springer nieustannie podróżuje po kraju, dzięki temu dociera do Polski niespecjalnie medialnej i atrakcyjnej, ale prawdziwej.

Tematy do dyskusji

- Kwestia pochodzenia wiejskiego lub małomiasteczkowego. Czy jest powodem do kompleksów. A jeśli tak, jak takie kompleksy mogą się ujawniać. Jakie jest ich źródło?
- Rozmowa o pozytywnych przykładach ludzi wybierających świadomie mniejsze miasta jako swoje miejsce do życia, które można znaleźć w książce Springera.
- Jeśli klub znajduje się w mieście przywołanym w *Mieście archipelagu* – można skonfrontować własne doświadczenia z obserwacjami Springera. Czy spisał historie rzeczywiście najbardziej charakterystyczne dla miasta, czy czegoś w jego portrecie zabrakło? Czego?
- Różnice regionalne. Można odwołać się do doświadczeń czytelników. Czy daje się jeszcze zauważyć różnice regionalne między mieszkańcami dawnych zaborów rosyjskiego, pruskiego, austriackiego, pomiędzy ziemiami znajdującymi się przed 1939 rokiem w Polsce a tzw. ziemiami odzyskanymi?
- Wielokulturowość a monoetniczność. Jak przedstawia się ta kwestia w miejscowości, z której pochodzą klubowicze, czy widać ślady innych niż polska kultur, pozostawione przez mniejszości żydowską, niemiecką, ukraińską i inne. Jak ten problem prezentuje się w opisanych przez Springera miastach?

Warto przeczytać

Pomocą będą inne książki Filipa Springera – znalazł on bowiem swój własny specyficzny styl opowiadania o Polsce. W zależności od części kraju, gdzie odbywają się spotkania, można sięgnąć po książki dotyczące problematyki regionalnej – zderzyć je z *Miastem archipelagiem*; czy zawarte tam informacje mogłyby być interesujące dla Springera?

Poleca

Artur Nowaczewski – poeta i krytyk literacki; doktor nauk humanistycznych w zakresie literaturoznawstwa. Adiunkt na Uniwersytecie Gdańskim. W 2009 otrzymał Nagrodę Fundacji ks. Janusza St. Pasierba. Stał współpracownikiem czasopisma „Topos”.

